

Bruncsak Anikó¹

A katonai erő szerepe a kasmíri földrengést követő válságkezelésben (2005)

The Role of the Military in Crisis Management: Kashmir Earthquake (2005)

Absztrakt

A 2005-ös kasmíri földrengés percek alatt tízezrek életét oltotta ki és százezreket tett otthontalanná a Pakisztáni Iszlám Köztársaságban. Igen hamar nyilvánvalóvá vált, hogy bizonyos képességek – például légi szállítás vagy gyorstelepítésű kórházak – híján a civil struktúrák önmagukban nem lesznek elegendőek a hatékony válságkezeléshez. A hazai és nemzetközi katonai erők együttesen biztosítani tudták a hiányzó képességeket, így már a kezdetekkor a művelet megkerülhetetlen résztvevőivé váltak. A pakisztáni hadsereg szárazföldi erői és az egyes nemzetek felajánlásai mellett a NATO is fontos szerepet vállalt a kasmíri válságkezelésben. A Szövetség logisztikai rendszerével, segélyszállítmányaival és speciális berendezéseivel kivette részét a humanitárius segítségnyújtásból. A segélyek eljuttatásán túl a NATO részt vett az egészségügyi ellátásban, az utak megtisztításában, valamint iskolák és óvóhelyek építésében is – ez utóbbi a közelgő fagyok miatt volt különösen fontos.

Kulcsszavak: NATO, válságkezelés, légi híd, földrengés, szárazföldi erők

Abstract

Tens of thousands of people died and hundreds of thousands of people lost their homes after the devastating earthquake in 2005 in Pakistan-administered Kashmir. It soon became obvious that without certain capabilities, such as airlift or field hospitals, civilian

¹ Nemzeti Közszerológiai Egyetem, MSc, National University of Public Service, MSc, e-mail: aniko.bruncsak@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6230-522X

authorities alone were not able to effectively manage the crisis. The Pakistan Army and foreign military forces together provided the missing capabilities, thus becoming essential elements of the operation. In addition to the contributions of the Pakistan Army and the bilateral offers of the nations, NATO played an important role in the operation. The Alliance took part in the humanitarian aid by offering logistics, relief supplies and special equipment. Besides the airlift capabilities, NATO participated in medical care, cleaning the roads, building schools and shelters – the latter was especially important as winter season was drawing near.

Keywords: NATO, crisis management, airlift, earthquake, army

Bevezetés

A 2005-ös kasmíri földrengést követő válságreagáló művelet katonai vonatkozásairól számos nemzetközi szakfolyóiratban és monográfiában jelentek meg esettanulmányok. Mivel részletesebb magyar nyelvű írás ez idáig nem született a témában, közel másfél évtized távlatából is érdemesnek tartjuk a művelet hazai bemutatását. Ennek oka az, hogy a 2000-es évek más súlyos természeti katasztrófái – a délkelet-ázsiai szökőár vagy a New Orleans-i Katrina hurrikán – nyomán megvalósuló műveletek mellett a pakisztáni eset kitűnő példája az összehangolt válságkezelésnek, valamint a hazai hatóságok és a nemzetközi szereplők közötti rendszerszintű együttműködésnek. Ahogyan a külföldi, úgy a magyar hadtudományi kutatásokban sem előzmények nélkül való téma a katasztrófák elleni védekezés. Mindezen belül is fontos célkitűzés a nemzetközi együttműködés vizsgálata;² tanulmányom pontosan ezt a célt szolgálja.

A többszereplős műveletben, amely jellemzően az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) humanitárius irányvonala mentén valósult meg, jelentős feladat hárult mind a hazai – pakisztáni –, mind pedig a külföldi katonai erőkre. Ez hatványozottan igaz a művelet első, kutatás-mentési szakaszára, amelynek során az idő kritikus tényezőnek számított. Ebben a kulcsfontosságú szakaszban kapcsolódott be a válságkezelésbe az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (a továbbiakban: NATO, Szövetség) is. Mialatt az egyes államoknak lehetőségük nyílt bilaterális alapon támogatni a katasztrófa sújtotta Pakisztánt, addig a NATO-ra összetettebb feladat hárult: komoly szerepet vállalt az ENSZ által javasolt, 2005-ben még teljességgel újszerű klaszteralapú koordinációban és a léghídműveletben is. A tanulmányban hangsúlyosabb figyelmet fogunk szentelni a NATO tevékenységének, azonban szó lesz a pakisztáni katonai képességekről és a bilaterális felajánlásokról is.

Ha kezdetben nehezen is született konszenzus a hozzájárulás mértékéről és feltételeiről, a Szövetség a kasmíri művelet során tanúbizonyságot tett egyre jelentősebb humanitárius szerepvállalásáról. A humanitárius segítségnyújtás a 2000-es években már a NATO válságkezelési koncepciójának lényeges eleme volt. A 2005-ös pakisztáni földrengést követő válságreagáló művelet³ emellett azért is bizonyult különlegesnek,

² Boda József et al.: Fókusz és Együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai, *Honvédségi Szemle*, 144 (2016/3) 17.

³ NATO Pakistan Earthquake Operation.

mert a NATO történetének egyik korai területen kívüli művelete volt, tehát olyan tevékenység, amely az Észak-atlanti Szerződésben meghatározott felelősségi területen kívül valósult meg. Az ezredfordulóval ugyanis megkezdődött a sokat vitatott területen kívüli műveletek beemelése a NATO eszköztárába. Az 1999-es Stratégiai Koncepció már előrevetítette a tagállamok hajlandóságát, hogy a hagyományos kollektív védelmi feladatok mellett az V. cikkelyen túlmutató válságreakáló műveleteket is végrehajtsanak.⁴ A 2004. évi Isztambuli Csúcsértekezleten újabb előrelépés történt: írásba foglalták, hogy a NATO elkötelezett értékeinek és érdekeinek megvédése iránt az euroatlanti térségben, illetve ha szükséges, azon túl is.⁵ A területen kívüli műveletek legismertebb példája természetesen nem a pakisztáni válságreakáló művelet, hanem sokkal inkább az afganisztáni stabilizációs⁶ vagy éppen a kelet-afrikai kalóztámadások elleni művelet.⁷ Ennek ellenére érdemes megvizsgálnunk az észak-pakisztáni, elszigetelt környezetben megvalósult katonai tevékenységeket is, hiszen éppen az ilyen műveletek során mutatkozik meg, hogy a katonai erők mennyire hatékonyak is tudnak lenni a nemzetközi válságkezelésben.

A földrengés közvetlen és közvetett hatásai

Amikor 2005. október 8-án a Pakisztáni Iszlám Köztársaság északi részét a Richterskála szerinti 7,6-os erősségű földrengés rázta meg, csupán néhány óra leforgása alatt egyértelművé vált, hogy jól szervezett nemzetközi összefogás nélkül a mentés komoly akadályokba ütközne.⁸ Ennek egyik oka az, hogy a katasztrófa sújtotta északi országrész földrajzi kiterjedése nem csekély, hozzávetőlegesen 30 ezer km² – ez szinte megegyezik Belgium területével.⁹ A másik problémát a terület domborzata jelentette. A földrengés epicentruma a fővárostól, Iszlámábádtól közel 100 kilométerre, északkeletre, Muzaffarabád város közelében volt, ez a térség pedig nehezen megközelíthető fekvéséről és magas hegyeiről ismert. A természeti katasztrófa súlyát mutatta, hogy bár a földrengés által leginkább érintett területek az északnyugati határtartomány és a vitatott hovatartozású kasmíri régió Pakisztán által ellenőrzött része, Azad Kasmír voltak, a földrengés még Iszlámábádban is jelentős számú áldozatot követelt.¹⁰

Az északi országrészt az indiai határ mentén a Himalája nyugati vonulata uralja, az afganisztáni határvidéket pedig a Hindukus hegylánc szeli át, így a legsúlyosabb veszteségeket szenvedett városok, Muzaffarabád, Balakot és Bag átlagosan 1000 méteres magasságban találhatók. A szárazföldi útvonalakon normál körülmények között is csak igen lassan lehet haladni, a földrengést követően pedig az utak teljességgel

⁴ Scott A. Sendmeyer: NATO Strategy and Out-of-Area Operations, 2010, 3.

⁵ Szemes Zoltán: Meglepetések nélkül. A varsói NATO csúcs értékelése, 2016, <http://biztonsagpolitika.hu/wp-content/uploads/2016/08/szenes-zoltan-meglepetesek-nelkul.pdf> (Letöltve: 2019. 02. 04.)

⁶ International Security Assistance Force.

⁷ Operation Ocean Shield.

⁸ Omar Hameed – Mujahid Sherdil (eds.): Rebuild, Revive With Dignity & Hope. *ERRA Annual Review*, 2005 to 2006, 87.

⁹ Earthquake Reconstruction and Rehabilitation Authority (ERRA), www.preventionweb.net/organizations/3586 (Letöltve: 2019. 02. 18.)

¹⁰ S. T. Maqsood – J. Schwarz: Analysis of Building Damage during the 8 October 2005 Earthquake in Pakistan, *Seismological Research Letters*, 79 (2008/2) 174.

járáhatatlanná váltak – elsősorban a földcsuszamlások következtében. Számos híd is összeomlott, ezenkívül a nagyobb városok repülőterei is használhatatlanná váltak.¹¹ A közlekedés ellehetetlenült, a térség elszigetelődött – olyannyira, hogy sokáig az áldozatok pontos számát sem lehetett megállapítani, noha már az első napon nyilvánvalóvá vált, hogy több mint tízezer ember veszítette életét, és százezrek váltak otthontalanná. Számos települést csak hetekkel a katasztrófa után értek el a mentőalakulatok. Az áldozatok száma, mint utóbb kiderült, 80 ezer fő volt; közel ugyanennyi személy szenvedett sérüléseket, és 3 millió lakos maradt fedél nélkül.¹² A szomszédos Indiából is érkeztek hírek áldozatokról (összesen 1300 fő),¹³ és az afganisztáni hatóságok szintén beszámoltak kisebb veszteségekről. Az 1935-ös kvettai földrengés óta ez volt a dél-ázsiai térség legnagyobb természeti katasztrófája, és Pakisztán fennállásának több mint 70 éves történetében a legsúlyosabb válsághelyzet is.¹⁴

A földrengés közvetlenül is rengeteg áldozatot követelt, azonban két tényező tovább növelhette a halottak számát. Mindkettő a földrengés időpontjából adódott. Miután a rengés szombati napon, helyi idő szerint 8:50 perckor következett be – és az országban a szombati nap tanítási napnak számít –, arányaiban sok gyermek vált az összedőlt iskolaépületek áldozatává. Egyes források szerint a halottak több mint fele gyermek volt.¹⁵ A katasztrófa ráadásul október elején következett be, és az eleve zord hegyvidéki éghajlat egy hónapon belül komoly fagyokat és havazást ígért – félő volt tehát, hogy a földrengés áldozatainak száma tovább nő, és egy második humanitárius katasztrófához vezet. Az ország vezetője, az 1999-ben hatalomra került Musharraf elnök tisztában volt azzal, versenyt kell futnia az idővel, hogy képes legyen megelőzni egy még súlyosabb katasztrófát.

Hazai és nemzetközi koordináció

Pakisztánban a földrengés idején csupán egyetlen hivatal volt, amely válságkezeléssel foglalkozott, és ez a Belügyminisztérium alá tartozott. Azonban a hivatal elsődleges feladata – valószínűleg az Indiával fennálló, időszakosan kiújuló konfliktusok miatt – a politikai jellegű krízisek elhárítása volt, így nem bizonyult hozzáértőnek a természeti katasztrófák kezelésében. A térség szeizmikus aktivitásáról szóló jelentések ellenére a pakisztáni civil hatóságok nem voltak felkészültek egy ilyen erős földrengésre. Az országban egyetlen segélyraktár állt rendelkezésre, amelyet eredetileg az Indus völgyét fenyegető áradások esetére tartottak fenn: innen szállították a hazai

¹¹ William J. Bowers: Leveraging Humanitarian Missions for Strategic Success, 2012, 133. https://cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-1/Prism_131-144_Bowers.pdf (Letöltve: 2019. 02. 05.)

¹² Pakistan earthquake relief operation, 2010, www.NATO.int/cps/en/NATOHQ/topics_50070.htm (Letöltve: 2019. 02. 10.)

¹³ South Asia earthquake. Tragedy and destruction in Kashmir, 2005, www.redcross.int/EN/mag/magazine2005_3/4-9.html (Letöltve: 2019. 02. 18.)

¹⁴ Nisar Hussain Hamdani – Syed Akhter Hussain Shah: Earthquake 2005: Some Implications for Environment and Human Capital, 2005, 73. https://mpr.ub.uni-muenchen.de/9519/1/Earthquake_2005-1.pdf (Letöltve: 2019. 02. 17.)

¹⁵ Sharon Wiharta et al.: The Effectiveness of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response, 2008, 107. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/236476AD3257088DC125741000474F20-sipri_mar2008.pdf (Letöltve: 2019. 02. 04.)

segélyeket a katasztrófa sújtotta térségbe.¹⁶ Október 10-én a kibontakozott válsághelyzet nyomán a kormány létrehozta a pakisztáni hadsereg által irányított Szövetségi Segélyezési Bizottságot (a továbbiakban: FRC),¹⁷ amelynek feladata a művelet elemeinek összehangolása és a különböző tevékenységek felügyelete volt.¹⁸ Az FRC felett többek között a nemzeti válságkezelési terv végrehajtásáért, a Stratégiai Felügyeleti Csoport (SOG)¹⁹ tevékenységéért, illetve a már említett klaszteralapú koordináció megvalósulásáért. Szintén az FRC hatáskörébe tartozott a jelentősen megnövekedett légi forgalom ellenőrzése is. A fő műveleti bázisok a Ravalpindiben található Qasim, illetve Chaklala légbázisok voltak;²⁰ ezek eredetileg a Pakisztáni Hadsereg Csapatrepülő Erőinek (AVN)²¹ struktúrájához tartoztak. Az FRC természetesen előretolt légbázisokat is létesített a katasztrófa sújtotta területeken, ezáltal lehetővé vált a súlyos károkat szenvedett települések megközelítése.²² A földrengést követő hónapokban teljesen megújult a válságkezeléssel kapcsolatos intézményrendszer Pakisztánban. Létrejött az Újjáépítési és Rehabilitációs Hatóság (ERRA),²³ valamint a Nemzeti Katasztrófavédelmi Hatóság (NDMA),²⁴ így az ország vezetése napjainkban készen áll a kasmíri földrengéshez hasonló válságok enyhítésére.²⁵

A nemzetközi közösség, különösen az ENSZ felkészült az ilyen válsághelyzetekre. Ezt bizonyítja a tény, hogy a szervezet Katasztrófa-felmérési és Koordinációs Csoportja (UNDAC)²⁶ már a földrengés másnapján, október 9-én a helyszínre érkezett.²⁷ Az ENSZ éppen két hónappal a kasmíri földrengést megelőzően a *Humanitarian Response Review* című kiadvány augusztusi számában tette közzé legújabb humanitárius segítségnyújtási koncepcióját, a klaszteralapú megközelítést.²⁸ Az új koncepció az ENSZ 2005-ös humanitárius reformjának részét képezte; tulajdonképpen egy rendszerszintű koordinációs mechanizmusról volt szó, amely a segítségnyújtás átláthatóságához és hatékonyságához hivatott hozzájárulni. Az új rendszerben minden egyes szereplő – legyen nemzetközi intézmény vagy civil szervezet – megtalálhatta helyét és szerepét. A klaszterek (feladatcsoportok) elkülönítésével a műveletben részt vevő civil és katonai szereplők egy-egy meghatározott területért, például az élelmiszerbiztonságért, az ivóvízkészletért vagy éppen a logisztikáért feleltek. A kasmíri földrengést követő válságreagáló

¹⁶ Wiharta et al. (2008): i. m. 109.

¹⁷ Federal Relief Commission.

¹⁸ Britta Weijers: NATO Disaster Relief Operations: an analysis of an underexposed field of activity of the Alliance, 2015, 69. <https://repositorio.ucp.pt/bitstream/10400.14/18819/1/Britta%20Weijers%20Dissertation-all%20chapters%20%28black%20%26%20white%29.pdf> (Letöltve: 2019. 02. 10.)

¹⁹ Strategic Oversight Group.

²⁰ Iffat Idris: Earthquake 8/10. Learning from Pakistan's Experience, 2007, 51. www.preventionweb.net/publications/view/2627 (Letöltve: 2019. 02. 15.)

²¹ Pakistan Army Aviation Corps.

²² Wiharta et al. (2008): i. m. 109.

²³ Earthquake Reconstruction and Rehabilitation Authority.

²⁴ National Disaster Management Authority.

²⁵ Olyannyira, hogy az NDMA és a pakisztáni hadsereg részt vett a 2015-ös nepáli földrengést követő műveletben is, amelynek során orvosi- és mentőcsapatokkal, teherszállító repülőgépekkel, illetve jelentős mennyiségű segélyszállítmánnyal járult hozzá a mentéshez. Earthquake in Nepal – Pakistan's Response, Relief Assistance, 2015, <https://reliefweb.int/report/nepal/earthquake-nepal-pakistans-response-relief-assistance> (Letöltve: 2019. 02. 10.)

²⁶ United Nations Disaster Assessment and Coordination.

²⁷ Wiharta et al. (2008): i. m. 110.

²⁸ Weijers (2015): i. m. 56.

művelet volt az új típusú koordináció első tényleges próbája, amelyben a nemzetközi közösség szorosan együttműködött a helyi hatóságokkal és a pakisztáni hadsereggel. A részt vevő szervezetek – így a NATO is – az adott feladatok ellátása mellett rendszeresen egyeztettek egymással a főbb prioritásokról.²⁹ A NATO, amelyhez többek között a logisztikai feladatok kerültek, más szervezetekkel ellentétben viszonylag gyorsan és problémamentesen megtalálta helyét a rendszerben. Ennek oka elsősorban az ENSZ-szel és a helyi hatóságokkal folytatott szoros együttműködésben keresendő (ugyanaz jóval nagyobb nehézséget okozott a civil szervezetek számára, amelyek közül nem egy hagyományosan problémás kapcsolatot ápolt a pakisztáni kormányzervekkel).³⁰

A klaszteralapú koordináció összességében egy olyan újszerű mechanizmussal bővítette a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás gyakorlatát, amelyről úgy vélték, hogy potenciálisan növelni fogja a műveletek hatékonyságát. Mindazonáltal nem tagadható, hogy a rendszer, amely eredetileg a humanitárius válaszadás területén fennálló űrt hivatott betölteni, 2005 őszén még igen kiforratlan volt. A megközelítés ekkoriban még nem sokban különbözött az ENSZ korábbi szektoriális alapú segítségnyújtási mechanizmusaitól, és alkalmatlannak bizonyult az olyan feladatok ellátására, mint például a hatékony információgyűjtés és -megosztás. A részt vevő szervezetek emellett sok esetben zavarosnak találták az új rendszert, és kritikaként merült fel az is, hogy a helyi struktúrák nem tudtak érdemben bekapcsolódni a döntéshozatali folyamatba.³¹

A pakisztáni szárazföldi erők részvétele és bilaterális felajánlások

A pakisztáni szárazföldi erőkre az első pillanattól kezdve komoly felelősség hárult. Az északi tartományok civil tisztviselői nem voltak képesek érdemben reagálni a válsághelyzetre; amennyiben túl is élték a katasztrófát, megsebesültek, vagy eltűnt hozzátartozóik felkutatásán fáradoztak. A katonai erő bevetése tehát elkerülhetetlennek látszott, hiszen az volt az egyetlen olyan szervezet, amely rendelkezett a gyors és átfogó segítségnyújtáshoz szükséges képességekkel. Ráadásul a pakisztáni szárazföldi erők komoly nemzetközi tapasztalattal is bírtak: többek között részt vettek az ENSZ kongói, ruandai, somáliai, boszniai és kambodzsai misszióiban.³² Több pakisztáni katona UNDAC-kiképzésben is részesült.³³ A katonák annak ellenére álltak helyt, hogy maguk is több száz főt veszítettek a földrengésben, illetve jelentős mennyiségű segély és emberállomány mozgósításáról kellett rövid időn belül gondoskodniuk.³⁴

²⁹ Wiharta et al. (2008): i. m. 110.

³⁰ Weijers (2015): i. m. 58.

³¹ Weijers (2015): i. m. 57.

³² Pakistan: The role of the military in the Pakistan earthquake, 2006, <https://reliefweb.int/report/pakistan/pakistan-role-military-pakistan-earthquake> (Letöltve: 2019. 02. 10.)

³³ Hameed-Sherdil (2006): i. m. 87.

³⁴ Bowers (2012): i. m. 133.

Ehhez bizonyára hozzájárult az is, hogy a dél-ázsiai ország már évekkel korábban bekapcsolódott a terrorizmus elleni háborúba, amely az északi határvidéken is zajlott, így a katonák jelentős tapasztalatokkal rendelkeztek a terepet illetően.³⁵ A pakisztáni hadsereg – dacára a korrupcióról szóló híreszteléseknek – mindig is jó kapcsolatot ápolt a civil lakossággal, és a földrengést követő időszakban ez a tendencia fokozódott. A nemzetközi segítség-szervezetek munkatársai is pozitívan nyilatkoztak a hazai katonai erők kiemelkedő szerepvállalásáról. A civil-katonai együttműködés annak ellenére volt sikeres, hogy több olyan nemzetközi szervezet is akadt, amelynek – többnyire mandátuma vagy semlegességi alapelvei folytán – korábban nem volt alkalma együtt dolgozni a katonasággal.³⁶ A művelet kezdeti szakaszában a kutatás-mentés, a sérültek evakuálása és segélyek szállítása volt az elsődleges feladat, de legalább ennyire fontosnak bizonyult az utak megtisztítása és a halottak felkutatása is.³⁷ A pakisztáni szárazföldi erők feladatkörébe tartozott ezenkívül a rendőri erők támogatása és a kasmíri térségen áthaladó segélyszállítmányok és személyek biztonságának garantálása. A földrengést követő időszakban egyébként – egy-egy korai esettől eltekintve – a közbiztonság meglepően magas szintű volt, és a bevezetett óvintézkedéseknek köszönhetően a nemzetközi szervezetek munkatársai zavartalanul elláthatták feladataikat.³⁸

Azonban a katonák legnagyobb erőfeszítései ellenére is akadtak olyan tényezők, amelyek már a kezdetekkor előrevetítették, hogy nemzetközi felajánlások nélkül a kutatás-mentési szakasz kudarcra lenne ítélve. A pakisztáni hadseregnek ugyanis nem volt elegendő teherszállító helikoptere a sikeres légihídművelet megvalósításához,³⁹ valamint (ahogyan arra az FRC parancsnoka, Farooq Ahmad Khan vezérőrnagy utólag rámutatott) lényegesen több fel- és leszállóhelyre lett volna szükség a földrengés sújtotta területeken.⁴⁰ Mindemellett a hazai egészségügyi ellátás is akadozott. A földrengés túlélői közül sokan megindultak a nagyobb városok felé, de a helyi orvosok nem rendelkeztek megfelelő kapacitással ahhoz, hogy alapos egészségügyi ellátásban részesítsék őket.⁴¹ Nem volt tehát kérdés, hogy külföldi segítségre – elsősorban helikopterekre, telepíthető katonai kórházakra és alapvető tárgyi segélyekre – van szükség. Mindezt Musharraf elnök is igen hamar belátta, és felkérte a nemzetközi közösséget, hogy különböző adományokkal járuljanak hozzá a művelethez.⁴²

A térségbeli országok aktívan reagáltak Musharraf felhívására. Az első segélyszállítmányokkal megrakott külföldi légi jármű a földrengés másnapján érkezett meg a Chaklala bázisra a szomszédos Iránból.⁴³ A nyugat-ázsiai ország két teherszállító helikoptert és számos katonai gépjárművet (15 mentőkocsit, 4 buszt, 2 kisteherautót

³⁵ Idris (2007): i. m. 47.

³⁶ Hameed–Sherdil (2006): i. m. 88.

³⁷ Idris (2007): i. m. 46.

³⁸ Idris (2007): i. m. 18.

³⁹ Hameed–Sherdil (2006): i. m. 87.

⁴⁰ Farooq Ahmad Khan: The response to the earthquake in Pakistan, 2006, <https://odihpn.org/magazine/the-response-to-the-earthquake-in-pakistan/> (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁴¹ Shershah Syed: 10 years on, we have learnt no lessons from the earthquake, 2015, www.dawn.com/news/1210665/10-years-on-we-have-learned-no-lessons-from-the-earthquake (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁴² Flavio Américo dos Reis: Military Logistics in Natural Disasters: The Use of the NATO Response Force in Assistance to the Pakistan Earthquake Relief Efforts, 2018, 73. www.scielo.br/pdf/cint/v40n1/0102-8529-cint-2018400100073.pdf (Letöltve: 2019. 02. 07.)

⁴³ Idris (2007): i. m. 12.

és 1 jeepet) küldött a katasztrófa sújtotta térségbe.⁴⁴ Mindemellett közúton és vasúton is érkeztek iráni segélyszállítmányok Pakisztánba. A szintén szomszédos Kína jelentős összegekkel és létfontosságú szállítmányokkal – sátrakkal, konyhai felszereléssel és gyógyszerekkel – támogatta Iszlámábádot. A hagyományos ellenfél, az Indiai Köztársaság többek között katonai helikoptereket ajánlott fel a pakisztáni kormány számára, azonban Musharraf elnök ezeket nem fogadta el azonnal.⁴⁵ A két ország közötti feszült kapcsolatok fényében az iszlámábádi vezetés még egy súlyos természeti katasztrófát követően és egy küszöbön álló humanitárius katasztrófa ellenére sem tartotta helyénvalónak, hogy indiai egyenruhások pakisztáni földre lépjenek. A helyzet egyébként is kényes volt, hiszen a földrengés epicentruma a két ország között húzódó militarizált határvonaltól csupán 25 kilométerre terült el, nem messze az indiai Dzsammu és Kasmír államtól, ahol a szeparatizmus komoly problémát jelentett. A természeti katasztrófából származó potenciális feszültségek elkerülése végett a két ország kormánya megállapodott, hogy forródrótot létesít a határ mindkét oldalán. Ilyen módon képesek voltak elejét venni az esetleges határsértéseknek, ráadásul a nemzetközi szervezetek által folytatott mentés és a segélyszállítmányok Azad Kasmírba való eljuttatása is különleges felügyelet mellett valósulhatott meg.⁴⁶

Az Amerikai Egyesült Államok, mint Pakisztán védelmi szövetségese és segélyezője, speciális helyzetben volt. Másfél évvel a kasmíri földrengést megelőzően, 2004 márciusában Colin Powell amerikai külügyminiszter bejelentette, hogy országa kiemelt NATO-n kívüli szövetségesi⁴⁷ státuszban részesíti Pakisztánt.⁴⁸ Akkoriban csupán formai jelentőséget tulajdonítottak a dolognak, azonban 2005 októberében, a természeti katasztrófát követően elvárható volt, hogy a szuperhatalom megsegítse bajba jutott szövetségését. A republikánus elnök, George W. Bush tisztában volt a dél-ázsiai ország stratégiai helyzetével (nem kevesebb múlott a Pakisztánnal való partnerségen, mint a szomszédos Afganisztánban zajló művelet sikere), így azt is tudta, hogy különös gonddal kell eljárnia az amerikai katonai képességek felajánlása során. Mérlegelnie kellett például, hogy mennyi eszközt szükséges elvonni a már zajló iraki és afganisztáni műveletektől,⁴⁹ emellett rendkívül óvatosan kellett kezelnie az amerikai katonák pakisztáni jelenlétét is, hiszen az afganisztáni művelet kezdete óta ez a téma igen kényes volt mind az iszlámábádi politikai elit, mind pedig a közvélemény szempontjából. Másfelől viszont komoly lehetőség rejtett az amerikai reagálásban. A humanitárius segítségnyújtás akarva-akaratlanul is utat nyitott ahhoz, hogy az amerikai vezetés megnyerje a pakisztáni nép „szívét és elméjét”.⁵⁰ Az Amerikai Egyesült Államok szerepvállalása e tekintetben eredményesnek mondható – ekkoriban ugyanis még nem volt számottevő az a bizalmatlanság, amely a 2010-es években a kétoldalú kapcsolatokat jellemezte.

⁴⁴ Idris (2007): i. m. 11.

⁴⁵ Bowers (2012): i. m. 134.

⁴⁶ Wiharta et al.(2008): i. m. 108.

⁴⁷ Major non-NATO Ally (MNNA).

⁴⁸ Umbreen Javid: Pakistan's Major Non-NATO Ally Status, www.academia.edu/15185578/PAKISTAN_S_NON-NA-TO_ALLY_STATUS (Letöltve: 2019. 02. 17.)

⁴⁹ Bowers (2012): i. m. 134.

⁵⁰ Molly Kinder: Winning Hearts and Minds in Pakistan. One Humanitarian Relief Worker at a Time, 2010, www.cgdev.org/blog/winning-hearts-and-minds-pakistan-one-humanitarian-relief-worker-time (Letöltve: 2019. 02. 16.)

Nem kellett sok idő ahhoz sem, hogy az amerikai Chinook helikopter a válságreagáló művelet szimbólumává váljon.

A szuperhatalom reakciója az elvárásokhoz igazodva gyors és hatékony volt. Az amerikai vezetés már a művelet kezdetén megbízta a Nepálban állomásozó regionális DART⁵¹ reagáló csapatot, hogy késlekedés nélkül induljon el a katasztrófa sújtotta térségbe, és mérje fel, hogy milyen jellegű segítségnyújtásra és szállítmányokra lesz szükség. Ezenkívül – csupán órákkal a földrengést követően – 8 amerikai helikopter is a térségbe érkezett Afganisztánból.⁵² Három héttel a művelet kezdete után már 24 helikopter és 993 amerikai katona állomásozott Pakisztánban, mialatt további 9 helikopter az afganisztáni Bagram légibázison állt készenlétben.⁵³

Összességében mintegy 20 ország küldött bilaterális alapon csapatokat a térségbe.⁵⁴ Felajánlásaik a legtöbb esetben a nagykövetségeken és védelmi attasékon keresztül futottak be a pakisztáni kormányhoz. Ezek a diplomaták mind a politikai elittel, mind pedig a Stratégiai Felügyeleti Bizottsággal jó kapcsolatot ápoltak, így jelenlétük kiemelten hasznosnak bizonyult a művelet során. A felajánlásokból származó katonai eszközök nagy része október végéig meg is érkezett Pakisztánba. A nemzetközi katonai erők átlagosan 3 hónapig, a művelet első szakaszának lezárultáig tartózkodtak az országban – a 2006 februárjában kezdődő újjáépítési munkálatokban többnyire már nem kívántak részt venni.⁵⁵ A bilaterális egyezményekből származó katonai eszközök jelentős hányadát később a NATO felügyelete alá csoportosították át.⁵⁶

Felhívás a NATO-hoz

Október 10-én, két nappal a természeti katasztrófát követően az iszlámábádi kormány segítségkérést intézett a nemzetközi közösséghez, többek között az ENSZ-hez és a NATO-hoz. Ami a NATO-t illeti, a felhívás az 1998-ban létesített Euro-atlanti Katasztrófareagálási Koordinációs Központhoz (a továbbiakban: EADRCC)⁵⁷ futott be. A Szövetség reagálásának gyorsasága nagyban múltott az Észak-atlanti Tanácsban (a továbbiakban: NAC)⁵⁸ kialakult konszenzuson: ez a Szövetség legfőbb politikai döntéshozó szerve, és mint ilyen, egymagában dönthet a felelősségi területen kívülről érkező segélykérésekről. Akadt olyan kérdéskör, amelyben viszonylag rövid idő alatt megszületett a konszenzus, és olyan is, amelyben a tagállamok véleménykülönbsége jelentősen késleltette az érdemi válaszadást. Az előbbi témák közé tartozott a kulcsfontosságú légi hid kérdése. Noha figyelemreméltó légierő-képességek álltak a NATO

⁵¹ Disaster Assistance Response Team.

⁵² Wiharta et al.(2008): i. m. 109.

⁵³ Daniel Kronenfeld – Rhoda Margesson: The Earthquake in South Asia: Humanitarian Assistance and Relief Operations, 2005, www.everycrsreport.com/files/20051212_RL33196_4b28dfcee968955fcbfa724e2c0b5ef1fb8117be.pdf (Letöltve: 2019. 02. 17.)

⁵⁴ Pakistan Earthquake: A Review of the Civil-Military Dimensions of the International Response, 2006, <https://www.cfedmha.org/LinkClick.aspx?fileticket=jGzh78dLkGk%3D&portalid=0> (Letöltve: 2019. 02. 17.)

⁵⁵ Wiharta et al.(2008): i. m. 111.

⁵⁶ Wiharta et al.(2008): i. m. 112.

⁵⁷ Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre.

⁵⁸ North Atlantic Council.

rendelkezésére, a kasmíri földrengés idején még tartott a Katrina hurrikán nyomán létrehozott válságreagáló művelet, így a szövetséges teherszállító repülőgépek zöme a tengerentúlon teljesített szolgálatot. Ennek ellenére viszonylag gyors döntés született arról, hogy a légi járműveket áthelyezik Pakisztánba. A segítségkérés másnapján, október 11-én az NAC és a Polgári Védelmi Tervező Főbizottság (SCEPC)⁵⁹ jóváhagyta a stratégiai légi szállításra vonatkozó tervet.⁶⁰ Ennél jóval nagyobb port kavart a szárazföldi erők alkalmazásáról szóló javaslat, hiszen az súlyos biztonsági kérdéseket vetett fel. Az NAC kis híján meg sem szavazta a javaslatot; félő volt ugyanis, hogy a NATO szárazföldi erőinek pakisztáni jelenléte okot adna a gyanúra, hogy az a terrorizmus elleni háború részét képezi⁶¹ (a pakisztáni közvélemény, mint már szó esett róla, különösen érzékeny volt a külföldi katonai jelenlétre). Az NAC éppen ezért leszögezte, hogy a válságreagáló műveletben való részvétel kizárólag életmentési, nem pedig újjáépítési célból történik, a tevékenységek nem járulnak hozzá a terrorizmus ellen folytatott háborúhoz, és a művelet mandátuma legfeljebb 3 hónapra fog szólni. A NAC egyúttal bejelentette azt is, hogy a NATO szorosan együtt fog működni a pakisztáni hatóságokkal. Ezek után már a bizonytalankodó tagállamok is elfogadhatták a segítségnyújtásra vonatkozó javaslatot.⁶² Így történhetett, hogy a Szövetség és a pakisztáni kormány aláírta a megállapodást, amely lehetővé tette, hogy a NATO Reagáló Erők (a továbbiakban: NRF)⁶³ egy része – amely többnyire telepíthető katonai kórházakból és műszaki egységekből állt – a katasztrófa sújtotta országrészebe érkezzen.⁶⁴

Felmerül tehát a kérdés, hogy miért kellett a Szövetségnek, mint egésznek bekapcsolódnia a válságkezelésbe, különösen akkor, ha ennyire nehezen született meg a tagállamok közötti konszenzus a részvétel feltételeit illetően. Hiszen nyilvánvaló, hogy az esetek többségében a bilaterális megoldás a leggyorsabb. Hogy a NATO-tagállamok a kezdeti nézeteltérések dacára mégis a multilaterális segítségnyújtást részesítették előnyben, annak természetesen megvolt az oka. Az Amerikai Egyesült Államok Hadseregétől eltekintve igen kevés tagállam volt képes katonai eszközeit és segélyszállítmányait önerőből eljuttatni a NATO határaitól jelentős távolságban található Pakisztánba. Számos ország esetében egész egyszerűen hiányzott az ehhez szükséges struktúra. A NATO logisztikai rendszere viszont lehetővé tette a kisebb tagállamok számára is, hogy katonai képességeik felajánlásával részt vegyenek a válságreagáló műveletben. A multilaterális megközelítés egyébként a pakisztáni hatóságok és az ENSZ számára is kifejezetten hasznosnak bizonyult, hiszen így a Szövetség tagállamait és partnerországait egy szereplőként kezelhették.⁶⁵

⁵⁹ Senior Civil Emergency Planning Committee.

⁶⁰ EADRCC Urgent Disaster Assistance Request, 2005, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/051011-r.pdf (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁶¹ Wiharta et al. (2008): i. m. 112.

⁶² Wiharta et al. (2008): i. m. 113.

⁶³ NATO Response Force.

⁶⁴ Idris (2007): i. m. 49.

⁶⁵ Maurits Jochems: NATO's growing humanitarian role, 2006, www.NATO.int/docu/Review/2006/Operation-Old-New/growing_humanitarian_role/EN/index.htm (Letöltve: 2019. 02. 13.)

A NATO pakisztáni földrengést követő válságreakáló művelete

A NATO válságreakáló művelete két részből állt. A művelet első része maga a légi-híd-összeköttetés volt, mialatt a második szakasz magában foglalta az NRF különböző elemeit is: a telepített parancsnoki struktúrákat, az egészségügyi létesítményeket és a műszaki egységeket.⁶⁶

A légihíd művelet nem csekély logisztikai erőfeszítést követelt meg, hiszen most először zajlott válságkezelési tevékenység olyan térségben, amely a NATO keleti határaitól jelentős távolságra, mintegy 2700 kilométerre helyezkedett el. A NATO felhívást intézett tagállamaihoz annak érdekében, hogy összegyűjtse a művelethez szükséges tárgyi segélyeket, járműveket és egyéb speciális berendezéseket. A körülményekre való tekintettel elsősorban nagy teljesítményű teherszállító helikopterekre, földmunkagépekre, sátrakra, matracokra, takarókra, élelmiszerre, gyors telepítésű kórházakra (személyzettel együtt), víztisztító tablettákra, antibiotikumokra, valamint elsősegély- és műtéti felszerelésekre volt szükség. Mindenekelőtt a Szövetség területén kellett létrehozni egy átmeneti bázist: erre a célra a németországi Ramstein légbázist választották ki.⁶⁷ Amennyiben a tagállami kormányok pozitívan nyilatkoztak arról, hogy a NATO struktúráit igénybe kívánják venni, a jóváhagyott szállítmányokat ezen a bázison gyűjtötték össze. A segélyek többnyire szárazföldi útvonalon érkeztek Németországba, ám a tagállamok esetenként légi járműveket is igénybe vehettek a szállításhoz.⁶⁸

Az első segélyszállítmányokkal megrakott NATO-járatok október 12-én, négy nappal a földrengést követően indultak útnak Pakisztán felé. A műveletben részt vevő repülőgépek – többnyire Lockheed C-130 és Boeing B-747 típusú teherszállító gépek⁶⁹ – az Iszlámábádhhoz közeli repülőtereken landoltak. Az országon belül immár a teherszállító helikopterekre – többek között a jelentős emelőkapacitással rendelkező német CH-53-okra és a Brit Királyi Légierő CH-47 Chinookjaira – hárult az érdemi munka. Ezek a nagy teljesítményű légi járművek elsősorban a segélyszállítmányokat juttatták el a földrengés sújtotta térségbe, ám szükség esetén terhek mozgatásában, illetve a sérültek szállításában is segédkeztek. A teherszállító helikopterek, amelyek kétségkívül a művelet legfontosabb eszközei voltak, többnyire a fővároshoz közeli Chaklala légbázisról szálltak fel; üzemanyag-szükségletükről az Iszlámábádtól északkeletre fekvő Abbottábád városban gondoskodtak. Az üzemanyag-elosztó, amelynek felügyeletét francia NATO-katonák vállalták magukra, egyfajta erőmultiplikátorként működött, hiszen segítségével a helikopterek műveleti ideje jelentős mértékben javult, így a távolabbi területek is jól megközelíthetővé váltak.⁷⁰

⁶⁶ Uo.

⁶⁷ Scott Schonauer: Ramstein Air Base designated as hub for quake relief transport, 2005, www.stripes.com/news/ramstein-air-base-designated-as-hub-for-quake-relief-transport-1.39778 (Letöltve: 2019. 02. 12.)

⁶⁸ EADRCC Urgent Disaster Assistance Request, 2005, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/051011-r.pdf (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁶⁹ The EADRCC Final Situation Report, 2006, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/060215-final.pdf (Letöltve: 2019. 02. 14.)

⁷⁰ Wiharta et al. (2008): i. m. 113.

Ami a művelet második szakaszát illeti, október végén három műszaki egység érkezett az észak-pakisztáni térségbe – ezeket a spanyolok, lengyelek és britek biztosították –, valamint hamarosan egy további műszaki csapat Olaszországból. Az első sorban Bag város környékén tevékenykedő katonák feladatai közé tartozott az infrastruktúrában keletkezett károk felmérése, az utak és hidak megtisztítása és kijavítása, menedékházak és kórházak építése, valamint az akadozó áramellátás helyreállítása; mindemellett ők feleltek az ivóvízkészlet tisztításáért is. Annak ellenére, hogy az NRF műszaki egységei szorosan együttműködtek a pakisztáni hadsereggel, úgy tűnt, hogy az FRC szívesebben alkalmaz hazai katonákat a felsorolt tevékenységek elvégzésére. A mintegy 15 ezer fős pakisztáni műszaki állománnyal szemben a nemzetközi közösség részéről csupán 1000 katona vett részt a munkálatokban.⁷¹ A külföldi szakemberek arra számítottak, hogy első sorban létfontosságú menedékeket kell majd építeniük a tél közelsége miatt, azonban Musharraf elnök már a művelet első napján megkérte őket, hogy mindenekelőtt az iskolákat állítsák helyre. Ennek komoly oka volt: a földrengés sújtotta területen igen sok volt az árva és fedél nélkül maradt gyermek, akiknek védtelenségét könnyedén ki lehetett volna használni. Az elnök meg akarta akadályozni, hogy az észak-pakisztáni tartományokban aktív Talibán akadjon rá elsőként ezekre a gyermekekre. Az újjáépített állami iskolák egyfelől alternatívát jelentettek a Talibán medresszéneke nevezett vallásos intézményeivel szemben, másfelől pedig menedéket biztosítottak a fiatal generációnak, különösen a kiszolgáltatott lánygyermekeknek.⁷²

Az orvosi ellátást az FRC koordinálta az egészségügyi klaszteren belül. Igen súlyos volt a helyzet, ugyanis a kasmíri kórházak és egészségügyi létesítmények nagy része összeomlott vagy súlyosan megrongálódott a földrengésben, ezenkívül az ivóvízhiány is nagymértékben veszélyeztette a túlélők életét. A hollandok által működtetett NATO-kórház személyzete megkísérelt eljutni a legtávolabbi vidékekre is, hogy összegyűjtse a túlélőket, és egészségügyi ellátásban részesítse őket. Az áldozatok és sérültek felkutatásában a Szövetség csapatai mellett a különböző nemzetközi szervezetek munkatársai és a pakisztáni hadsereg orvosai is részt vettek.⁷³ A mentőcsapatoknak jelentős akadályokkal kellett szembenéznük a hegyi terepen, és sok esetben csak öszvér- vagy szamárfogat segítségével sikerült eljutniuk az elzárt völgyekbe, valamint az átlagosnál magasabban fekvő településekre.⁷⁴ A nehézségek ellenére a nemzetközi összefogás meghozta eredményét: sikerült elejét venni a legnagyobb veszélynek, a második és harmadik hullámban jelentkező veszteségeknek.

A NATO hozzájárulása számokban

Az EADRCC 2006. február 15-i zárójelentése jelentős mennyiségű adattal támasztja alá a Szövetség erőfeszítéseit. A NATO kasmíri válságkezelő művelete keretében 42 szövetséges és partnerállam, valamint a földrengés idején még nem partnerország

⁷¹ Wiharta et al. (2008): i. m. 114.

⁷² Weijers (2015): i. m. 55.

⁷³ Wiharta et al. (2008): i. m. 115.

⁷⁴ Pakistan: Operation winter race continues despite bad weather hampering work, 2005, <https://reliefweb.int/report-pakistan/pakistan-operation-winter-race-continues-despite-bad-weather-hampering-work> (Letöltve: 2019. 02. 14.)

Bosznia-Hercegovina és Málta tett felajánlásokat, elsősorban pénzügyi hozzájárulások és tárgyi segélyek formájában.⁷⁵ A léghídművelet kihasználtságára sem lehetett panasz. 21 állam vette igénybe a NATO struktúráját, mialatt egyes nemzetközi szervezetek – például az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának hivatala (UNHCR),⁷⁶ a Világélelmezési Program (WFP)⁷⁷ és az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (OCHA)⁷⁸ – is használhatták azt.⁷⁹ A NATO által a térségbe juttatott, mintegy 200 főt számláló egészségügyi személyzetnek köszönhetően több mint 8000 sérültet kezeltek a katasztrófa sújtotta térségben, és ebből 4890 személy kórházi vagy műtéti ellátásban is részesült. A Szövetség orvosai szorosan együttműködtek az Egészségügyi Világszervezettel (WHO);⁸⁰ ez elsősorban az immunizációs program során volt létfontosságú, hiszen a védőoltások által elejét lehetett venni a járványok terjedésének. A NATO teherszállító repülőgépei a művelet teljes időtartama alatt közel 3500 tonna segélyszállítmányt juttattak el Pakisztánba. A helikopterek ebből 1750 tonnát közvetlenül a katasztrófa sújtotta településekre szállítottak, és 7650 sérült evakuálásában is segítettek.⁸¹ A NATO-erők naponta 267 m³ tisztított vizet osztottak szét a lakosság körében, azonban ennél is lényegesebb volt, hogy képesek voltak helyreállítani egy forrásvízelosztó és -tározó létesítményt, amely naponta 8400 személy számára biztosította a megfelelő ivóvízellátást.⁸² A Szövetség ezen kívül műszaki alakulataival és speciális berendezéseivel hozzájárult a kasmíri utak járhatóvá tételéhez: hozzávetőlegesen 60 kilométer hosszú útszakaszt tisztítottak meg 41 ezer m³ törmeléktől.⁸³ Fontos eredmény volt a földrengés által lerombolt kasmíri iskolák és óvóhelyek újjáépítése is: a Szövetség összesen 110-et épített fel.⁸⁴ Ezek a számok nem csupán azt bizonyítják, hogy a NATO aktívan részt vett a földrengést követő válságkezelő műveletben, hanem azt is, hogy amennyiben tagállamainak összes felajánlását tekintetbe vesszük, kritikus fontosságú szerepet töltött be a humanitárius segítségnyújtásban.

Záró gondolatok

A kasmíri válságkezelő művelet során a civil és katonai szereplők együttműködése sikeresnek, sőt, példaértékűnek mondható; ennek ellenére akadtak olyan nehézségek, amelyek tanulságot szolgálhatnak a későbbiek során. Széles körben elfogadott az elképzelés, hogy a nemzetközi segítségnyújtás hatékonyabbá teszi a mentést, azonban a kasmíri művelet rámutatott, hogy ez nem minden esetben van így. Előfordult ugyanis,

⁷⁵ The EADRCC Final Situation Report, 2006, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/060215-final.pdf (Letöltve: 2019. 02. 14.)

⁷⁶ Office of the United Nations High Commissioner for Refugees.

⁷⁷ World Food Programme.

⁷⁸ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

⁷⁹ Jochems (2006): i. m.

⁸⁰ World Health Organization.

⁸¹ Pakistan earthquake relief operation, 2010, www.NATO.int/cps/en/NATO/hq/topics_50070.htm (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁸² Uo.

⁸³ Günter W. Bretschneider: NATO Pakistan Earthquake Relief Operation, 2014, www.osce.org/eea/110698?download=true (Letöltve: 2019. 02. 07.)

⁸⁴ Uo.

hogy a katonai erők felajánlásai nem érkeztek a helyszínre a megígért időben, és ez csökkentette a válságkezelés hatékonyságát.⁸⁵ El lehet képzelni a pakisztáni hatóságok és a katasztrófa túlélőinek aggodalmát, amikor kiderült, hogy késik a megígért segítség; ráadásul más eszközök átcsoportosításával kellett pótolni a hiányt, ami a rendelkezésre álló idő rövidege miatt feszültségekhez vezetett. Az egyik ilyen kritika éppen a NATO-t érte. A Szövetség által felajánlott olasz műszaki egység, annak ellenére, hogy hatalmas szükség lett volna rá, viszonylag későn érkezett a térségbe. A műveletből hátramaradt idő alatt már nem tudta kellő eredményességgel ellátni feladatát. Természetesen az ilyen helyzetek nem minden esetben a nemzetközi szereplők hozzáállásából fakadnak; ebben az esetben például az engedélyköteles nehézszerelés tengeri és vasúti szállítása okozta a késedelmet.⁸⁶

A művelet során jelentkező gyakorlati problémáktól függetlenül már korábban is megfogalmazódtak olyan álláspontok, amelyek kétségbe vonták a katonai jellegű segítségnyújtás szükségszerűségét. Azonban az ilyen aggodalmakra egyértelmű választ lehet adni. Való igaz, hogy a civil struktúrák válságkezelési tevékenysége olykor hatékonyabbnak és gazdaságosabbnak bizonyul, mint a komoly logisztikát és pénzügyi ráfordítást igénylő katonai szerepvállalás, azonban előfordulhatnak olyan hatalmas természeti katasztrófák – mint például a kasmíri földrengés –, amelyek során a katonai erők alkalmazása elkerülhetetlen.⁸⁷ Kétségtelen, hogy a humanitárius segítségnyújtás kimenetele a katonai hozzájárulások, valamint a megfelelő időzítés nélkül másként alakult volna Pakisztánban is. A számos külső és belső akadály ellenére a kasmíri válságreagáló művelet elérte a kitűzött célt – az emberéletek megóvását a tél beállta előtt –, így a jövőben példaként szolgálhat a hasonló, jelentős civil-katonai összefogást igénylő műveletek előtt.

Felhasznált irodalom

- Boda József – Boldizsár Gábor – Kovács László – Orosz Zoltán – Padányi József – Resperger István – Szenes Zoltán: Fókusz és Együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai. *Honvédségi Szemle*, 144 (2016/3) 3–19.
- Bowers, William J.: Leveraging Humanitarian Missions for Strategic Success, 2012, https://cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-1/Prism_131-144_Bowers.pdf (Letöltve: 2019. 02. 05.)
- Bretschneider, Günter W.: NATO Pakistan Earthquake Relief Operation, 2014, www.osce.org/eea/110698?download=true (Letöltve: 2019. 02. 07.)
- EADRCC Urgent Disaster Assistance Request, 2005, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/051011-r.pdf (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Earthquake in Nepal – Pakistan's Response, Relief Assistance, 2015, <https://relief-web.int/report/nepal/earthquake-nepal-pakistans-response-relief-assistance> (Letöltve: 2019. 02. 10.)

⁸⁵ Wiharta et al. (2008): i. m. 116.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ Jochems (2006): i. m.

- Earthquake Reconstruction and Rehabilitation Authority (ERRA), www.preventionweb.net/organizations/3586 (Letöltve: 2019. 02. 18.)
- Hameed, Omar – Sherdil, Mujahid (eds.): *Rebuild, Revive With Dignity & Hope, ERRA Annual Review, 2005 to 2006.*
- Hamdani, Nisar Hussain – Shah, Syed Akhter Hussain: *Earthquake 2005: Some Implications for Environment and Human Capital, 2005*, https://mpr.ub.uni-muenchen.de/9519/1/Earthquake_2005-1.pdf (Letöltve: 2019. 02. 17.)
- Idris, Iffat: *Earthquake 8/10. Learning from Pakistan's Experience, 2007*, www.preventionweb.net/publications/view/2627 (Letöltve: 2019. 02. 15.)
- Javaid, Umbreen: *Pakistan's Major Non-NATO Ally Status*, www.academia.edu/15185578/PAKISTAN_S_NON-NATO_ALLY_STATUS (Letöltve: 2019. 02.17.)
- Jochems, Maurits: *NATO's growing humanitarian role, 2006*, www.NATO.int/docu/Review/2006/Operation-Old-New/growing_humanitarian_role/EN/index.htm (Letöltve: 2019. 02. 13.)
- Khan, Farooq Ahmad: *The response to the earthquake in Pakistan, 2006*, <https://odihpn.org/magazine/the-response-to-the-earthquake-in-pakistan/> (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Kinder, Molly: *Winning Hearts and Minds in Pakistan, One Humanitarian Relief Worker at a Time, 2010*, www.cgdev.org/blog/winning-hearts-and-minds-pakistan-one-humanitarian-relief-worker-time (Letöltve: 2019. 02.16.)
- Kronenfeld, Daniel – Margesson, Rhoda: *The Earthquake in South Asia: Humanitarian Assistance and Relief Operations, 2005*, www.everycrsreport.com/files/20051212_RL33196_4b28dfcee968955fcbfa724e2c0b5ef1fb8117be.pdf (Letöltve: 2019. 02. 17.)
- Maqsood, S. T. – Schwarz, J.: *Analysis of Building Damage during the 8 October 2005 Earthquake in Pakistan*, *Seismological Research Letters*, 79 (2008/2) 163–177. DOI: <https://doi.org/10.1785/gssrl.79.2.163>
- Pakistan Earthquake: A Review of the Civil-Military Dimensions of the International Response, 2006*, www.cfe-dmha.org/LinkClick.aspx?fileticket=jGzh78dLkGk%3D&-portalid=0 (Letöltve: 2019. 02. 17.)
- Pakistan earthquake relief operation, 2010*, www.NATO.int/cps/en/NATOhq/topics_50070.htm (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Pakistan: Operation winter race continues despite bad weather hampering work, 2005*, <https://reliefweb.int/report/pakistan/pakistan-operation-winter-race-continues-despite-bad-weather-hampering-work> (Letöltve: 2019. 02. 14.)
- Pakistan: The role of the military in the Pakistan earthquake, 2006*, <https://reliefweb.int/report/pakistan/pakistan-role-military-pakistan-earthquake> (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Reis, Flavio Américo dos: *Military Logistics in Natural Disasters: The Use of the NATO Response Force in Assistance to the Pakistan Earthquake Relief Efforts, 2018*, DOI: <http://dx.doi.org/10.1590/s0102-8529.2017400100004>
- Schonauer, Scott: *Ramstein Air Base designated as hub for quake relief transport*, www.stripes.com/news/ramstein-air-base-designated-as-hub-for-quake-relief-transport-1.39778 (Letöltve: 2019. 02. 12.)

- Sendmeyer, Scott A.: NATO Strategy and Out-of-Area Operations, 2010, DOI: <https://doi.org/10.21236/ADA537053>
- South Asia earthquake. Tragedy and destruction in Kashmir, 2005, www.redcross.int/EN/mag/magazine2005_3/4-9.html (Letöltve: 2019. 02. 18.)
- Syed, Shershah: 10 years on, we have learnt no lessons from the earthquake, 2015, www.dawn.com/news/1210665/10-years-on-we-have-learnt-no-lessons-from-the-earthquake (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Szenes Zoltán: Meglepetések nélkül. A varsói NATO csúcs értékelése, 2016, <http://biztonsagpolitika.hu/wp-content/uploads/2016/08/szenes-zoltan-meglepetesek-nelkul.pdf> (Letöltve: 2019. 02. 04.)
- The EADRCC Final Situation Report, 2006, www.NATO.int/eadrcc/2005/pakistan/060215-final.pdf (Letöltve: 2019. 02. 14.)
- Weijers, Britta: NATO Disaster Relief Operations: an analysis of an underexposed field of activity of the Alliance, 2015, <https://repositorio.ucp.pt/bitstream/10400.14/18819/1/Britta%20Weijers%20Dissertation-all%20chapters%20%28black%20%26%20white%29.pdf> (Letöltve: 2019. 02. 10.)
- Wiharta, Sharon – Ahmad, Hassan – Haine, Jean-Yves – Löfgren, Josefina – Randall, Tim: The Effectiveness of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response, 2008, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/236476AD3257088DC125741000474F20-sipri_mar2008.pdf (Letöltve: 2019. 02. 04.)